

УДК: 167: 159.9.01

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-1-3>

Анатолій Анатолійович Фурман,
кандидат психологічних наук, доцент кафедри
соціальної роботи та кадрового менеджменту,
Одеський національний політехнічний університет,
просп. Шевченка, 1, м. Одеса, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ АКЦЕНТИ СТОСОВНО ГЕНЕЗИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ

У статті в ретроспективному висвітленні окреслено становлення науково-психологічної думки з позицій методологування як мислєдїяльного інструментарію ефективного застосування способів, форм і засобів дослідного практикування у системі відносин «людина – світ». Методологічні «фільтри» слугують оптимізації наукових досліджень у соціально-психологічній царині, відкалібровують сутнісне і структурно-функціональне змістонаповнення особистісного сприйняття картини світу як усистемленого результату пізнавальної активності людини – психологічного знання.

Ключові слова: вчинок, інтенційність, методологія, методологування, мислєдїяльність, особистісний і соціальний досвід, пізнання, психологічне знання, рефлексія, свідомість, світогляд.

Постановка проблеми. Сьогодні існує деяка плутанина у визначенні змісту і наповнення терміну «методологія», який, з одного боку, означає контури упорядкування знань, продуктів мислення і соціального досвіду людства, а з іншого – постає засобом здійснення рефлексивної мислєдїяльності у пізнанні дійсності. Насамперед методологія покликана оптимізувати рух-поступ у розумінні смислу речей, явищ, подій і фактів довкілля в багатоманітних контекстах відношень людини і світу, що вочевидь стосується й царини психологічного пізнання, котре характеризується як певними можливостями мислєдїяльного втілення, так і реальним виконанням спроектованого задуму у форматі об'єкт-спричиненого цілеспрямованого пошукування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи психологічної науки в історичному осягненні її сутнісної характеристики були закладені Б. Г. Ананьєвим, Л. С. Виготським, П. Я. Гальперінім, А. М. Ждан, Г. С. Костюком, А. В. Петровським, С. Л. Рубінштейном, М. Г. Ярошевським. Значний внесок у розвиток наукової методології здійснили Г. Башляр, В. І. Вернадський, Т. Кун, І. Лакатош, К. Поппер, П. Феєрабенд й інші видатні вчені. Спроби поєднати методологію і психологію намічені у роботах В. А. Роменця, О. М. Ткаченка, Г. П. Щедровицького, Е. Г. Юдіна та ін. На сьогодні особливо гостро постає проблема методології психологічних досліджень у зв'язку з бурхливим розвитком усіх сегментів наукових зрушень, віднаходженні принципів, методів, способів, форм і засобів, що лежать в основі пізнання дійсності та відтворення її в мислєдїяльності на вищих рівнях теоретичного осмислення й свідомісного узагальнення. Новітнє бачення проблеми парадигмальних досліджень у психології розкривається у працях А. В. Фурмана та його наукової школи

(передусім у роботах А. Н. Гірняка, І. С. Ревасевич, О. Є. Фурман, С. К. Шандрука та ін.).

Мета статті – методологічно аргументувати евристичність багаторівневих психологічних досліджень, обґрунтувати доцільність застосування методологування в означенні вихових засад історико-психологічного пізнання, які дають змогу холистично осягнути дійсність і людину в їх онтофеноменальній єдності.

Завдання: аналітично окреслити генезу психологічного знання в контексті парадигмальних історико-психологічних досліджень; обґрунтувати доцільність застосування філософської методологічної оптики в організації психологічного пізнання; визначити загальні орієнтири професійного методологування як засадничого атрибуту мислєдїяльності фахівця психологічного амплуа.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, гіпотетичне обґрунтування, концептизація мисленнєвого матеріалу, концептуалізація теоретичного змісту, узагальнення наукових здобутків.

Виклад основного матеріалу. Процес усвідомлення суб'єктом оприявленого світу, рефлексивна позиція щодо власного сприйняття довкілля й свого місця в ньому породжують істинне знання про об'єкти і явища навколишньої реальності та внутрішньої дійсності. Крім того, розвиток людського знання про світ як перманентний рух-поступ до його сутнісного осягнення завжди опосередкований результативністю попередніх особистісних діяльностей, тобто набутих досвідом цілеспрямованої та узацібленої (інструментальної) мислєдїяльності, на кшталт того, як розвиток людства опосередковується продуктами суспільної практики, за допомогою яких встановлюється історична спадкоємність поколінь.

Уже первісна форма психологічної думки, за В. А. Роменцем, утримує у собі протообраз ідеї єднос-

ті людини і світу. Надалі, з накопиченням досвіду життєреалізації, образ світу отримує відносну самостійність, породжується свідомісний синкретизм і «людина виокремлює власне психічне, характеризуючи його як особливу сутність» [5, с. 68]. Рефлексія світоглядних поглядів формовивляється у ставленні людини до світу крізь суб'єкту оптику сприйняття часопростору особистого буття й, водночас, об'єктивовану оцінку свого раціонального бачення довкілля, за допомогою яких здійснюється віднаходження знакових систем персоніфікованого світорозуміння [15]. Ця картина світу як упорядкована система знань породжує усвідомлення власної причетності до оточуючої реальності, осягнення своєї соціально-рольової активності, сутнісного розуміння взаємозв'язку явищ дійсності, творення на цій основі нових смислів та ідей, що безпосередньо пов'язані з актом учинення. Вчинок – це не лише спосіб людського існування, а й своєрідна оптика, перманентне налаштування лінз-опцій котрої слугує інструментом занурення особистості в матеріальний світ. Універсальний та єдиний у своєму роді осередок людської діяльності, – пише В. А. Роменець, – учинок – постає невинно діючим фактором історичного прогресу, спричинює синергійне поєднання людини і світу, детермінує активні форми життєдіяльності й самозреалізування. Його екзистенційний смисл полягає у ствердженні опори для існування [7, с. 743].

Основним каналом пізнавальної активності є мислєдіяльність, спрямована на розуміння сутності людського буття, сама ж свідомість людини щонайперше становить предмет методології, а методологічна діяльність, актуалізуючись в актах-ситуаціях проблематизації, саморефлексування, свободи розмірковування і плюралізму поглядів і позицій, безпосередньо пов'язана із розширенням можливостей наукового пізнання [10-14]. Людина, мислєдіяльно виокремлюючи себе з усезагального світу як метасистемного співвіднесення людей, речей, явищ, концептів, під тиском зовнішніх умов суспільної життєдіяльності конструє свій самобутній особистісний світ, що просякнутий канонічними способами її буттєвості – усвідомленістю, діяльністю, пізнанням, учиненням. Причому осередком руху-поступу до пізнання навколишньої дійсності є мислення, вершинними формами якого в історії людства стають філософське, наукове, художнє і методологічне думання.

Саме процес розумового напруження (думання) Аристотель вважав найдієвішим у постанні особистості як мудрадайного осереддя буття. На думку мислителя, душа і тіло нероздільні, а тому віднаходження людиною свого життєвого призначення здійснюється в конкретній діяльності, у справі. На його переконання, все, що людина має від природи, дістає спочатку як можливість, а потім утілює у повсякденній роботі-діяльності, котра і є маркером її самоствердження та самозреалізації у пошуку істини (абсолютного знання). Мислитель обстоює розподіл мислєнєвого (тоб-

то ідеального, теоретичного) на дві категорії: 1) актуальні думки, які мають зміст, співвідношення з предметом, конкретику у висловлюваннях і чітку картину відображення довколишньої дійсності; 2) думки як образи (обриси), які самодетермінуються, є причиною самих себе (causa sui); у цьому разі мислєактивність стає джерелом породження самої думки, першоумовою її постійного творення [2].

Розвиваючи вчення Аристотеля про форму та матерію, Т. Аквінський вважав людську душу безсмертною нематеріальною сутністю з притаманними їй розумовими здібностями, котрі слугують осягненню природи речей. У розроблюваному вченні про інтенційність (намір, наскрізну мету) як про здушевлену спрямованість свідомості людини на сприйняття й пізнання світу, він характеризував інтенцію як умоглядний образ чи як ідею в дихотомії потенційного, можливого (тобто мінливої, відкритої для змін і тому недосконалої матерії) та актуального, дійсного (зреалізованого, здійсненого, завершеного, досконалого). Названий мислитель розрізняв два вияви інтенції: 1) понятійні уявлення, що сформовані розумом на основі осягнення реальності; 2) дефініції, сформульовані за допомогою мислєнєвих аналітико-синтетичних операцій, об'єктом яких є розум, логічний закон чи сама думка. Тому інтенційність як засаднича функція свідомості, сутність якої полягає в розумній організації природи, є формовивявом інтелектуальних зусиль людини з пошуку істини. Водночас А. Августин висловив думку про головну роль волі як «інтенції душі» у складній природі свідомості, чим ідейно започаткував волонтаристський та інтроспективний напрями наукового пізнання [16].

Поняття інтенції й інтенційності (центральні в концепції Е. Гуссерля) пояснюють принципи становлення характеру, спрямованості психічної діяльності й формування когнітивної сфери як світоглядної структури людської свідомості, що сутнісно характеризує особистість як носія певної системи знань і досвіду. Інтенційне тлумачення суб'єктом розумінєвими засобами власних когнітивних устремлінь як здатності синтезувати аналітичні моменти почуттєвого сприйняття обстоювалось ще І. Кантом. Однак, саме Е. Гуссерль розуміє інтенційність ширше, а саме як динамічну наповненість свідомості особи смислоформами її споконвічної причетності до пізнання світу в його цілісності і повноті й постання на цьому підґрунті перманентного аналітико-синтетичного пошукування законів і принципів буття [4].

Розуміння психічного, як і решта істинних знань про світ, людину, Бога, можна отримати лише через особисту оптику досвіду – внутрішнього, ментального, психодуховного та зовнішнього, поведінкового, діяльного, – стверджував Дж. Локк. Взаємозв'язок почуттєвого, емоційного і раціонального, інтелектуального намагався парадигмально систематизувати Г. Ляйбніц. Стрижнем його філософських роздумів є обґрунтування методологічних принципів загальних

відмінностей і тотожності нерозпізнаних речей і встановлення законів безперервності та дискретності. Г. Гегель розглядав розвиток особистісних уявлень про світ як постійний рефлексивний процес, який містить у собі інтерсуб'єктивність (певну сукупність міркувань, установок і переконань, котрі об'єднані спільною ідеєю) [6]. На переконання відомого українського психолога Г. С. Костюка, діалектична єдність різноманітних взаємопов'язаних психічних процесів і властивостей системно регулює і вдосконалює саму особистість у її бажанні пізнати світ. Специфічні особливості перебігу психічних процесів окреслюють притаманне конкретній людині функціонування пам'яті, відчуттів, сприйняття, мислення, емоцій, волі, котрі викристалізуються у своєрідну, властиву кожному конкретному суб'єкту, систему світобачення [9; 12].

Першочерговим завданням психологічної науки є пізнання людської сутності у єдності людини зі світом, що у найзагальнішому розумінні постає як процес (дія) і результат (подія) взаємодії її особистісного ества і соціальної дійсності. Внаслідок такого взаємопроникнення у свідомості вибудовуються образи, інтелектуальні моделі та конструкції, що дають змогу особі поліпшити свої стосунки з довкіллям, збагатити власні ресурсні можливості й оптимізувати життєдіяльність в цілому. Будь-яке пізнання, як відомо, невіддільне від персональних оцінок і суджень, від певних обставин і проживання конкретних ситуацій розвитку [9; 14].

Осягнення світу людиною і себе в ньому за логіко-канонічною схемою організації гуманітарного пізнання В. А. Роменця – це преображення її психодуховного ества в актах самопізнання і самотворення у загальному життєвому річизі окультурення як історичний поступ до самої себе під час учинку. В особі вченого, мислителя, котрий екзистенційно поринає у сферу психології й залишається там як діяльний інтелектуал – це завжди коло або спіраль пізнання «як свідчення безпосередньої присутності психолога у процесі психологічного пізнання й водночас та обставина, яка не дозволяє ставити психологію в один шерег із природознавством» [1, с. 64], – пише П. А. М'ясоїд і додає: «...психолог досліджує об'єкт, від якого йому важко відсторонитися, а точніше – взагалі неможливо це зробити. Має місце коло пізнання: суб'єкт виявляється тотожним об'єкту. Суб'єкт у психології не лише долучається до процесу пізнання наявними у нього засобами, а й разом із об'єктом перебуває у вирі цього процесу. Коло пізнання – наріжна ознака психології, характеристика міри складності психологічного пізнання, свідчення присутності психолога у цьому процесі й такої ж присутності того, кого він досліджує. Психологічне пізнання має специфічні особливості – здійснюється людиною і протікає у межах власне людської дійсності» [1, с. 72].

І все ж тут треба мати на увазі, що первинним у пізнанні світу є відношення до реальності не свідомості, а людини, тобто не споглядалне чи теоретичне, а

діяльно-практичне сприйняття світу [8, с. 311]. Чуттєве пізнання предмету, – пише С. Л. Рубінштейн, – хоча й найбільш за визначенням, однак найфундаментальніше за змістом і наповненням, оскільки в ньому міститься істинне розуміння сущого [8, с. 317]. Сприйняття – це взаємодія людини з дійсністю, що передбачає свідоме співвіднесення образів довколишнього світу з реальними його об'єктами. Термін «образ» слугує тут головним чином для позначення контурів чуттєвого сприйняття, а не поняття, притаманного мисленню. Звідси походить переважання чуттєвого у пізнанні реальності [8, с. 311]. Та й чуттєва перцепція – це специфічна дійсність, у якій суголосно співдіють два пласти чи дві форми уреальнення: предметна (речі, об'єкти довкілля) і людська (її свідомість, мислення).

Суб'єкт, на переконання С. Л. Рубінштейна, – носій і творець власного життя, який ініціює, оцінює, створює та реалізує особисті життєві проекти через різні види діяльності. Він також виконавець предметно-практичної й пізнавальної діяльності, джерело активності, спрямованої на об'єкт довколишньої дійсності й самоактивності, орієнтованої на самопізнання і самотворення [13]. Все це інтегрується у суб'єктність як систему внутрішніх переконань людини, зумовлених її особистими поглядами, знаннями і досвідом, що впливають й визначають її поведінку та ставлення до інших.

Л. С. Виготський наголошував, що є два типи методологічного обґрунтування наукових систем, які реалізують певний спосіб мислєдіяльності. Перший тип методології, подібний зовнішньому скелету равлика, виконуючи не робочу, а захисну функцію «панцира», вирізняється поверховістю і надмірною суб'єктивністю суджень. Другий – вищий, уособлюється з внутрішнім скелетом, охоплює роботу кожного елемента «організму» науки, скеровує найпомітніші порухи думки у здобутті і поясненні явищ і фактів дійсності, з розумінням їх супідрядних залежностей, справжнього змісту і сутності [3].

На думку А. В. Фурмана, «методологічна оптика сучасного соціально-психологічного пізнання є вкрай спрощеною і примітивною, а тому не дає психологічній еліті чіткого наукового уявлення про те, як, тобто яким шляхом і за допомогою яких засобів, рухатися до істинного розуміння-пояснення феноменально уреальнених та ноуменально утаємнених явищ спільного людського буття-повсякдення» [11, с. 7]. Тому автором запропонована типологія парадигмально-дослідницьких методологій, що охоплює історичний, предметно-логічний, соціокультурний і теоретичний виміри-аспекти методологування у психології, модельно охоплює основні та похідні (бінарні) методології (емпірична – описова та експериментальна, діалогічна – пояснювальна і розуміннєва, теоретична – концептуальна і парадигмальна, метатеоретична – історико-психологічна і метапарадигмальна, або вітакультурна), поєднує традиційні та інноваційні страте-

гії методологічно зорієнтованої психологічної роботи та вимагає виявлення позитивної і негативної сторін кожної з них з урахуванням сукупного діалектичного взаємодоповнення [11, с. 85].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Методологія психологічних пошукувань першочергово означається сукупністю принципів, дотримання яких забезпечує ефективний добір і використання доцільного інструментарію у ході організації й проведення наукових досліджень, серед яких насамперед виділяють такі: детермінізму, розвитку, єдності психіки і діяльності, об'єктивності, системності, особистісного підходу. Вони є загальнофілософськими

нормативними твердженнями, що, конкретизуючись, визначають предмет, стратегію і підходи до психологічних досліджень, а також вихідну позицію в інтерпретації одержаних результатів. Водночас свої методологічні засади має кожен напрям теоретичної і прикладної психології, від них залежать способи вирішення конкретних наукових і практичних проблем. Тож методологія психологічного дослідження – це окремий унікальний набір настановлень і приписів, форм і методів, процедур і механізмів, засобів та інструментів здійснення теоретизування і методологічної роботи в чітко упредметненому форматі сучасного світу наукової психології.

ЛІТЕРАТУРА

1. Академік В.А. Роменець: творчість і праці / упоряд. П.А. М'ясоїд; відп. ред. Л.О. Шатирко. – К.: Либідь, 2016. – 272 с.
2. Аристотель. Сочинения : [Т. 4] / ред. тома и авт. вступ. ст. А.И. Доватур, Ф.Х. Кессиди; прим. В.В. Библихина, Н.В. Брагинской, М.Л. Гаспарова, А.И. Доватура; пер. с древнегр. И.В. Брагинской, М.Л. Гаспарова, С.А. Шевелева, Г.А. Миллер. – М.: Мысль, 1984. – 830 с.
3. Выготский Л.С. Психология развития человека / Лев Семенович Выготский. – М.: Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2005. – 1136 с.
4. Гуссерль Э. Кризис европейских наук и трансцендентальная феноменология / Эдмунд Гуссерль. – СПб.: Изд-во «Владимир Даль», 2004. – 400 с.
5. М'ясоїд П.А. Метатеоретичний аналіз у психології / Петро Андрійович М'ясоїд // Психологія і суспільство. – 2009. – № 4. – С. 54-82.
6. Петровский А. В. Основы теоретической психологии / А. В. Петровский, М.Г. Ярошевский. – М.: Инфа-М, 1998. – 528 с.
7. Роменець В. А. Історія психології ХХ століття: / В. А. Роменець, І. П. Маноха. – К.: Либідь, 1998. – 992 с.
8. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – М.: Педагогика, 1973. – 424 с.

REFERENCES

1. Myasoid, P. A., & Shatyрко, L. O. (Eds.). (2016). *Akademik, V.A. Romanets: tvorchist i pratsi [Academician V. A. Romanets: creativity and works]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
2. Dovatur, A. I., & Kessidi, F. X. (Eds.). (1984). *Arystotel. Sochyneniya. [Aristotle. Works]*. (Vol. 4). (I. V. Braginskoy, M. L. Gasparova, S. A. Sheveleva, G. A. Miller Trans.). Moscow: Mysl [in Russian].
3. Vygotskiy, L. S. (2005). *Psikhologiya razvitiya cheloveka [Psychology of human development]*. Moscow: Smysl; Eksmo [in Russian].
4. Gusserl, E. (2004). *Krizis evropeyskikh nauk i transtsendentalnaya fenomenologiya [Crisis of European*

9. Фурман А. А. Психология личности: ценностно-ориентационный вимір / Анатолий Анатолійович Фурман. – Одеса: ОНПУ; Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 312 с.

10. Фурман А. В. Ідея і зміст професійного методологування / Анатолий Васильович Фурман. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 378 с.

11. Фурман А. В. Методологія парадигмальних досліджень у соціальній психології / Анатолий Васильович Фурман. – К.: Інститут політичної і соціальної психології; Тернопіль: Економічна думка, 2013. – 100 с.

12. Фурман А. В. Методолог – професія майбутнього / Анатолий В. Фурман // Психологія і суспільство. – 2016. – №1. – С. 16-42.

13. Фурман А. В. Світ методології / Анатолий В. Фурман // Психологія і суспільство. – 2015. – №2. – С. 47-60.

14. Фурман (Гуменюк) О.Є. Методологія пізнання освітнього вчинку в контексті інноваційно-психологічного клімату / О.Є. Гуменюк // Психологія і суспільство. – 2012. – № 1. – С. 47-81.

15. Чебикін О. Я. Мотиваційна спрямованість професійного самовизначення учнів кінця ХХ ст. / О. Я. Чебикін, В. М. Найда // Наука і освіта. – 2000. – №. – С.65-68.

16. Ярошевский М. Г. История психологии от античности до середины ХХ в / М. Г. Ярошевский. – М.: Академия, 1996. – 416 с.

Sciences and Transcendental Phenomenology]. St. Petersburg: Vladimir Dal [in Russian].

5. Myasoid, P. A. (2009). *Metateoretichnyi analiz u psikhologii [Supertheoretical analysis in psychology]*. *Psikhologiya i suspilstvo – Psychology and society*, 4, 54-82 [in Ukrainian].

6. Petrovskiy, A. V., & Yaroshevskiy, M. G. (1998). *Osnovy teoreticheskoy psikhologii [Bases Theoretical psychology]*. Moscow: Infa-M [in Russian].

7. Romanets, V. A., & Manokha, I. P. (1998). *Istoriya psikhologii XX stolittia [History of Psychology of the 20th century]*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].

8. Rubinshteyn, S. L. (1973). *Problemy obshchey psikhologii [Issues of general psychology]*. Moscow: Pedagogika [in Russian].
9. Furman, A. A. (2016). *Psykhologhiia osobystosti: tsinnisno-orientatsynyi vymir [Personality Psychology: value-orientation dimension]*. Odesa: ONPU; Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
10. Furman, A. V. (2016). *Ideia i zmist profesiinoho metodolohuvannia [The idea and content of professional methodologization]*. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
11. Furman, A. V. (2013). *Metodolohiia paradhmalnykh doslidzhen u sotsialnii psykholohii [Methodology of paradigm researches in social psychology]*. Kyiv: IPSP; Ternopil: Ekonomichna dumka [in Ukrainian].
12. Furman, A. V. (2016). Metodoloh – profesiia maibutnoho [Methodologist – profession of the future]. *Psykhologhiia i suspilstvo – Psychology and society, 1*, 16-42 [in Ukrainian].
13. Furman, A. V. (2015). Svit metodolohii [World methodology]. *Psykhologhiia i suspilstvo – Psychology and society, 2*, 47-60 [in Ukrainian].
14. Furman (Humenyuk), O. Y. (2012). Metodolohiia piznannia osvithnoho vchynku v konteksti innovatsiino-psykhologichnoho klimatu [Methodology of cognition of educational performance in the context of psychological-innovation climate]. *Psykhologhiia i suspilstvo – Psychology and society, 1*, 47-81 [in Ukrainian].
15. Chebykin, O. Y., & Nayda, V. M. (2000). Motyvatsiina spriamovanist profesiinoho samovyznachennia uchniv kintsya XX st. [Motivational orientation of professional self-determination of students of the late XX century]. *Nauka i osvita – Science and education, 5*, 65-68 [in Ukrainian].
16. Yaroshevskiy, M. G. (1996). *Istoriya psikhologii ot antichnosti do serediny XX v [The history of psychology from antiquity to the middle of the 20th century]*. Moscow: Akademiya [in Russian].

Anatolii Furman,
PhD (Candidate of Psychological Sciences), associate professor,
Department of Social Work and Human Resource Management,
National Polytechnic University of Odessa,
1, Shevchenko avenue, Odessa, Ukraine

METHODOLOGICAL ASPECTS OF PSYCHOLOGY GENESIS

In a retrospective apprehension, the article presents the emergence of scientific psychological thought from the standpoint of methodology as intellectual toolkit of effective application of methods, forms and means of research practice in the system of relations “human – world”. Methodological “filters” optimize scientific researches in the socio-psychological sphere, and customize the essential and structural-functional filling of the personal perception of the worldview as the system result of human cognitive activity – psychological knowledge. Historical development of the human as a subject of cognitive activity is defined through mental efforts in singling out oneself from the general world as a system-spanning correlation of people, things, events, concepts, under the pressure of external conditions of social interaction and is crystallized in distinctive personal worldview, imbued with canonical ways of its being – awareness, integrity, vitality, action, reflection. Psychological understanding of the surrounding reality by the human is carried out through subjective optics of perception of the time and space of personal being and, at the same time, objective evaluation of its rational-sensitive vision of the environment in which the search of sign systems of personified worldview is carried out. Here, the main role is played by a methodology that defines the contours of the ordering of psychological knowledge, products of thinking and social experience of mankind, and becomes a means of implementation of the reflexive thinking activity in the cognition of reality. Psychological thought includes the prototype of the idea of unity of a man and the world. With accumulation of life realization experience, this image gets relative independence in the form of views and opinions. This worldview as an ordered system of knowledge generates awareness of its belonging to the surrounding reality, comprehension of its social and role-playing activity, a deep understanding of the relationship of reality phenomena and creation on this basis of new meanings and ideas. The main channel of cognitive activity is thinking, aimed at understanding the human being essence.

Keywords: action, intentionality, methodology, methodologization, think activity, personal and social experience, cognition, psychological knowledge, reflection, consciousness, worldview.

Подано до редакції 11.01.2017

Рецензент: д. психол. н., проф. Л. П. Журавльова